

Радомський Ігор Петрович, професор
кафедри тактичної підготовки військ
факультету № 2 підготовки фахівців для
Національної гвардії України ННІ № 3
НАВС, кандидат педагогічних наук,
доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Діяльність української держави спрямована на забезпечення національних конституційних норм та світових стандартів дотримання прав і свобод людини, що набуває особливого значення в контексті європейської інтеграції України.

Ефективне забезпечення прав і свобод людини у діяльності Національної гвардії України (далі - НГУ) вимагає нових підходів, зокрема, гуманізацію діяльності та підвищення її авторитету, удосконалення форм, методів та засобів забезпечення прав і свобод людини тощо.

Проблеми забезпечення прав людини досліджували вітчизняні вчені-юристи: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, М.В. Корнієнко, О.В. Негодченко, В.П. Петков, П.М. Рабінович, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, М.М. Тищенко, О.Н. Ярмаш та ін.

В теорії права превалює точка зору, що, забезпечення прав людини широке та об'ємне поняття. «Під забезпеченням конституційних прав і свобод розуміється система їх гарантування, тобто система загальних умов і спеціальних (юридичних) засобів, які забезпечують їх правомірну реалізацію, а в необхідних випадках - і охорону», - зазначає М.В. Вітрук [1, с.195-196].

В системі державних органів України, що реалізують повноваження із забезпечення прав людини, особливе місце займають підрозділи Національної гвардії України, що пов'язано, передусім, з їх статусом військового формування з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначеного для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від

злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами - із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій.

О.В. Негодченко запропонував таку класифікацію прав і свобод людини на підставі їх функціонального забезпечення правоохоронними органами: перша група - права і свободи, забезпечення яких здійснюється винятково органами внутрішніх справ або спільно з іншими державними органами за ініціативою органів внутрішніх справ; друга група - права і свободи, до забезпечення яких органи внутрішніх справ залучаються іншими державними органами та установами; третя група - права і свободи, забезпечення яких покладено на інші державні інституції, а правоохоронні органи забезпечують їх у межах покладених на них функцій боротьби зі злочинністю та охорони громадського порядку [2, с.112].

В.О. Січкач відзначає, що в сучасному демократичному суспільстві правоохоронні органи, поступово набувають ознак організації, що надають послуги людині щодо забезпечення її прав і свобод. Важливими функціями НГУ в цьому напрямку є надання допомоги людям у відновленні порушених прав і свобод; у надзвичайних ситуаціях; потерпілим від правопорушень; неповнолітнім, які залишилися без опіки; надання охоронних послуг тощо [3, с.8].

Проте, поряд із тим, що військовослужбовці НГУ захищають права та законні інтереси громадян, вони водночас є потенційними порушниками цих прав, адже наділені повноваженнями застосовувати заходи примусу. Звісно, в такій ситуації правоохоронцям та громадянам важко витримати паритетні стосунки, які б не викликали нарікань. У пошуку шляхів подолання цієї суперечності варто згадати принцип, закріплений ст.29 Загальної декларації прав людини: «При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод

інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві» [4, 5].

Міністерством внутрішніх справ України, зокрема за лінією відомчої системи освіти та науки, постійно ведеться робота з підвищення рівня загальної та професійної культури правоохоронців, формування в їхній свідомості пріоритетності захисту прав і свобод громадян під час професійної діяльності.

Для удосконалення рівня правової підготовки військовослужбовців НГУ під час їх навчання та підвищення кваліфікації проводяться роз'яснення положень міжнародних документів щодо прав людини, стандартів поведіння із затриманими особами, захисту інтересів громадян під час масових заходів, тощо. Зокрема, приділяється особлива увага таким вимогам міжнародно-правових документів, як підзвітність органу правопорядку громадськості, відповідальність перед нею, дотримання правоохоронної етики під час розслідування, застосування сили та вогнепальної зброї, пріоритетність мирного врегулювання конфліктів, методів переконання [6, 7].

В сучасних умовах ефективного забезпечення прав і свобод людини у правоохоронній діяльності НГУ вимагає концептуально нових підходів, що обумовлюють, зокрема гуманізацію діяльності НГУ та підвищення її авторитету, побудову відносин між військовослужбовцями НГУ і народом на засадах партнерства, удосконалення форм, методів та засобів забезпечення прав і свобод людини тощо. Необхідність суттєвого підвищення ефективності діяльності підрозділів НГУ у цій сфері потребує ґрунтовного й послідовного наукового аналізу її організаційно-правових засад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Витрук Н. В. Соціально-правовий механізм реалізації конституційних прав і свобод / Витрук Н. В. // Конституційний статус личности в СССР / под ред. Б. Н. Топорнина - М. : Юрид. лит-ра, 1980. - С. 195-196.
2. Негодченко О. В. Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав людини / О. В. Негодченко. - Дніпропетровськ, 2003. - 448 с.

3. Січкарь В. О. Використання досвіду поліції зарубіжних країн в діяльності міліції України по забезпеченню прав та свобод людини (організаційно - правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. О. Січкарь ; Нац. ун-т ДДС України. - Ірпінь, 2007. - 20 с.
4. Загальна декларація прав людини // Права людини і професійні стандарти для працівників правоохоронних органів в документах міжнародних організацій. - К. : Сфера, 2002. - С. 9-12.
5. Конституція України : від 28.06.1996 р. // ВВР України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
6. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку (резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 груд. 1979 р.) // Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку: документально-джерелознавчий довідник / упоряд. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, І. Г. Кириченко. - К., 2002. - 128 с.
7. Основные принципы применения силы и огнестрельного оружия должностными лицами по поддержанию правопорядка (восьмой конгресс ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями) // Права людини і професійні стандарти для юристів у документах міжнародних організацій. - К. : Сфера, 1999. - С. 170-174.